

Úrok za prodlení pojistitele se splněním povinnosti zakotvené v § 9 odst. 3 písm. a) a b) zákona č. 168/1999 Sb.

Smyslem § 9 odst. 3 písm. a) i b) zákona č. [168/1999](#) Sb. je zajistit informování poškozeného o osudu jeho nároku na pojistné plnění v přiměřené době, za kterou zákonodárce považuje 3 měsíce. Účelem těchto ustanovení je ochrana poškozeného. Zákonodárce citovanými ustanoveními vytvořil právní nástroje k tomu, aby pojistitel poskytnutí pojistného plnění především nedůvodně neprotahoval, a pro případ, že z jakéhokoli důvodu nelze plnění zcela nebo částečně poskytnout, anebo nebylo možno ukončit šetření, vysvětlil poškozenému důvody, pro které dosud plněno nebylo. Aby mohlo ustanovení § 9 odst. 3 zákona č. [168/1999](#) Sb. plnit tuto svoji funkci, stanovil zákonodárce v § 9 odst. 4 zákona č. [168/1999](#) Sb. sankci pro případ nesplnění těchto povinností pojistitelem. Jestliže jde o sankci (mimo jiné) za nesplnění informační povinnosti při nečinnosti pojistitele, může sledovaný účel splnit pouze taková sankce, která je okamžitě nebo v krátké době vymahatelná, což znamená, že musí být zřejmé, z jaké částky má být stanovena. Proto i z hlediska teleologického výkladu je třeba dotčené ustanovení vyložit tak, že sankční úrok z prodlení se stanoví z poškozeným požadovaného pojistného plnění, ať již se v budoucnu ukáže, že bylo požadováno důvodně či nikoli.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 25 Cdo 3134/2021-187 ze dne 16.5.2023)

Nejvyšší soud rozhodl v právní věci žalobců: a) P. K., narozená XY, bytem XY, b) V. K., narozený XY, bytem XY, a c) M. M., narozená XY, bytem XY, všichni zastoupeni Mgr. Ing. K.B., advokátkou se sídlem B., proti žalované: UNIQA pojišťovna, a. s., se sídlem P., o zadostiučinění ve výši 500 000 Kč s příslušenstvím pro každého z žalobců a úroky, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 22 C 179/2020, o dovolání žalobců proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 15. 6. 2021, č. j. 30 Co 154/2021-151, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. 6. 2021, č. j. 30 Co 154/2021-151, se v části výroku I, již byly potvrzeny výroky IV, VIII a XII, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 24. 2. 2021, č. j. 22 C 179/2020-123, ve výrocích IV, VIII a XII, mění tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni a) 2 889,23 Kč, žalobci b) 3 714,06 Kč a žalobkyni c) 3 137,06 Kč, vše do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku; jinak se dovolání žalobců odmítá.

Z odůvodnění:

1. Každý ze žalobců se domáhal zaplacení přiměřeného zadostiučinění za závažné ublížení na zdraví osobě blízké ve výši 500 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 10 % z žalované částky od 3. 3. 2020 do zaplacení a sankčního úroku za pozdní šetření pojistné události od 3. 3. 2020 do 7. 5. 2020.

2. Obvodní soud pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 24. 2. 2021, č. j. 22 C 179/2020-123, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni a) 200 000 Kč se zákonným úrokem z prodlení z této částky od 25. 5. 2020 do zaplacení, 1 651 Kč a 4 124,06 Kč (výroky I a II), co do dalších 300 000 Kč se zákonným

úrokem z prodlení z této částky od 3. 3. 2020 do zaplacení a z částky 200 000 Kč od 3. 3. 2020 do 24. 5. 2020, a zaplacení 2 476,06 Kč a 9 016,39 Kč žalobu zamítl (výroky III a IV). Dále uložil žalované zaplatit žalobci b) 50 000 Kč se zákonným úrokem z prodlení z této částky od 25. 5. 2020 do zaplacení, 413 Kč a 2 476,23 Kč (výroky V a VI), ohledně zaplacení dalších 450 000 Kč se zákonným úrokem z prodlení z této částky od 3. 3. 2020 do zaplacení a z částky 50 000 Kč od 3. 3. 2020 do 24. 5. 2020, a 3 714,06 Kč i 5 409,84 Kč žalobu zamítl (výroky VII a VIII). Konečně uložil žalované zaplatit žalobkyni c) 120 000 Kč se zákonným úrokem z prodlení z této částky od 25. 5. 2020 do zaplacení, 990 Kč a 2 476,23 Kč (výroky IX a X), a její žalobu zamítl, pokud se domáhala zaplacení dalších 380 000 Kč se zákonným úrokem z prodlení z této částky od 3. 3. 2020 do zaplacení a z částky 120 000 Kč od 3. 3. 2020 do 24. 5. 2020, a 3 137,06 Kč a 5 409,84 Kč (výroky XI a XII), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok XIII). Vyšel ze zjištění, že dne 15. 4. 2019 po 05:00 hodině došlo k dopravní nehodě – střetu chodkyně A. K. (dále též jen „poškozená“) s motorovým vozidlem, které řídila a nehodu z nedbalosti zavinila T. Š. Vozidlo, jímž byla způsobena újma, bylo pro případ odpovědnosti za újmu způsobenou provozem pojištěno u právní předchůdkyně žalované. Poškozená při nehodě utrpěla polytrauma s krvácením do mozku, leží upoutaná na lůžku, nereaguje na svoje okolí, její stav odpovídající vigilnímu kómatu se nelepší a vyžaduje 24hodinovou ošetrovatelskou péči. Žalobci uplatnili své nároky na odškodnění duševních útrap u žalované pojišťovny dne 2. 12. 2019. Dne 7. 5. 2020 vyplatila žalovaná žalobkyni a) 500 000 Kč a každému z žalobců b) a c) 300 000 Kč. Žalobkyně a) je jedinou dcerou poškozené, místem nehody bezprostředně po nehodě projížděla, matku u lůžka navštěvovala 2x až 3x týdně, později méně, vykonává funkci jejího opatrovníka. Před nehodou se pravidelně stýkaly (do roku 2015 bydlely ve společné domácnosti), jezdily na společné dovolené, několikrát týdně si telefonovaly, měly nadstandardní vztahy. Žalobce b) je druhem a také bývalým manželem poškozené, rozvedli se kvůli finančním problémům žalobce b), ale nadále žili ve společné domácnosti, trávili spolu volný čas, jezdili na dovolenou a v minulosti si byli oporou i ve chvílích, kdy se starali o nemocné rodiče. Žalobce b) nastalou situaci špatně snáší, ztratil chuť do života. Žalobkyně c) je sestrou a nejlepší kamarádkou poškozené, byly spolu v každodenním, přinejmenším telefonickém, kontaktu a v minulosti se společně staraly o rodiče. Soud věc posoudil podle § 2959 a § 1970 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku, (dále jen „o. z.“) a § 6 odst. 2 písm. a) a § 9 odst. 3 a 4 zákona č. [168/1999](#) Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů, (dále jen „zákon č. [168/1999](#) Sb.“). Přihlédl k věku poškozené, k odděleným domácnostem žalobkyň a) a c) s poškozenou, k absenci finanční závislosti i k tomu, že dopravní nehoda byla zaviněna z nedbalosti, ale i k nadstandardně blízkým vztahům se silnou citovou vazbou [rozvod narušil vztah žalobce b) s poškozenou jen částečně], každodenním kontaktům a k opakovanému utrpení žalobců způsobenému tzv. sociální smrtí poškozené. S odkazem na ustálenou judikaturu a po srovnání s obdobnými případy vyšel soud z dvacetinásobku průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na rok 2018 (637 700 Kč) a za přiměřenou náhradu považoval pro žalobkyni a) částku 700 000 Kč (po odpočtu již vyplaceného plnění přiznal 200 000 Kč), pro žalobce b) 350 000 Kč (po odpočtu přiznal 50 000 Kč) a pro žalobkyni c) 420 000 Kč (po odpočtu přiznal 120 000 Kč). Soud žalobcům přiznal i zákonný úrok z prodlení od splatnosti pojistného plnění podle § 9 odst. 2 zákona č. [168/1999](#) Sb., tedy od 25. 5. 2020. Jelikož byla žalovaná od 3. 3. 2020 v prodlení s šetřením pojistné události až do 7. 5. 2020, kdy šetření pojišťovny skončilo, přiznal žalobcům též sankční úrok podle § 9 odst. 4 zákona č. [168/1999](#) Sb. z celkové náhrady a ve zbytku žalobu včetně úroků zamítl, neboť shledal nedůvodným požadavek na zaplacení zbývajících zákonných úroků z prodlení, které byly požadovány současně vedle úroků sankčních, jakož i sankční úroky z vyššího než přiznávaného zadostiučinění.

3. K odvolání žalobců Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 15. 6. 2021, č. j. 30 Co 154/2021-151, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavých výrocích III, IV, VII, VIII a XII (výrok I), změnil jej ve výroku o náhradě nákladů řízení (výrok II) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok III). Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se i s jeho právním posouzením věci. S odkazem na judikaturu Nejvyššího a Ústavního soudu uzavřel, že žalobcům, kteří

jsou osobami blízkými poškozené, byly jejím závažným zdravotním stavem způsobeny duševní útrapy, k jejichž odčinění jim náleží náhrada v obdobné výši, jaká by jim náležela v případě jejího úmrtí, byť poškozená stále žije. Ztotožnil se s úvahou soudu prvního stupně ohledně částky přiznané žalobkyni a) vzhledem k jejím nadstandardním vztahům s poškozenou. V případě žalobce b) dovodil, že vzhledem k rozvodu s poškozenou nadále nespadá do okruhu jejích nejbližších osob (manžel, rodiče a děti), pro něj je na místě vycházet ze základní částky ve výši dvacetinásobku průměrné mzdy, je však tzv. jinou osobou blízkou. Vzhledem k tomu, a i proto, že u něj nebyly prokázány takové nadstandardní vztahy s poškozenou jako v případě žalobkyně a), považoval odvolací soud za přiměřené odškodnění v poloviční výši oproti žalobkyni a). Rovněž náhradu přiznanou žalobkyni c) soudem prvního stupně považoval za odpovídající daným okolnostem, jestliže se jednalo o sestru poškozené, jež však s ní měla nadstandardní vztahy. Se soudem prvního stupně se odvolací soud ztotožnil i ohledně nároku žalobců na příslušenství přiznaných (resp. dříve žalovanou vyplacených) částek. Uzavřel, že ze zákona nelze dovozovat případnou kumulaci obou úroků z prodlení za totéž období, neboť každý z těchto úroků se váže k prodlení pojišťovny se splněním odlišné povinnosti. Právo pojištěného na speciální sankční úrok podle § 9 odst. 4 zákona č. [168/1999](#) Sb. vzniká nezávisle na tom, zda pojišťovna opodstatněně, či neopodstatněně odepřela požadované pojistné plnění, a může vznikat pouze za období, kdy pojišťovna byla skutečně v prodlení se splněním předmětné povinnosti, nikoliv však již za období následující. Nárok na zákonný úrok z prodlení se váže na prodlení se zaplacením samotné dlužné částky, tj. na prodlení s výplatou pojistného plnění, jehož splatnost je upravena v § 9 odst. 2 zákona č. [168/1999](#) Sb.

4. Proti potvrzujícímu výroku I rozsudku odvolacího soudu podali všichni žalobci dovolání, jehož přípustnost spatřovali v tom, že napadené rozhodnutí závisí na řešení otázek hmotného a procesního práva, přičemž zčásti jde o otázky, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, a zčásti o otázky neřešené. Za nesprávné pokládají právní posouzení odvolacího soudu ve vztahu k otázce, zda ve věci odčinění duševních útrap při srovnání s obdobnými případy mají být srovnávány výše zadostiucnění v absolutních hodnotách bez zohlednění data, kdy k usmrcení nebo zvláště závažnému ublížení na zdraví došlo, tedy bez zohlednění ekonomického vývoje, valorizace, reálné a časové hodnoty peněz. Nesouhlasí se závěrem soudů obou stupňů, že zlepšující se ekonomická situace nemůže být důvodem pro přiznání vyššího zadostiucnění než ve srovnávaných případech, a namítají, že v takovém případě by došlo k „zastropování“ maximální výše poskytnutého zadostiucnění v cenách v době tvořící se judikatury podle nyní platného občanského zákoníku, a tím i k návratu k tabulkovému určení fixních částek. Výše zadostiucnění by činila stále částku maximálně do cca 750 000 Kč, přestože základní částka, od níž se náhrada odvíjí, je podstatně vyšší. Soudy provedly srovnání s jinými obdobnými případy (sp. zn. 25 Cdo 894/2018, 4 Tdo 1402/2015), avšak nevzaly v úvahu všechny pro věc významné okolnosti, zejména výši základní částky, která v prvním odkazovaném případě činila 502 560 Kč (byla navýšena na 700 000 Kč), avšak v případě žalobců již činí 637 700 Kč. Náhrady přiznané žalobcům proto neodpovídají judikaturou stanoveným hodnotícím kritériím. Při srovnání by mělo být vycházeno z procentuálního navýšení základních částek v jednotlivých případech, nikoliv z absolutní výše zadostiucnění. Při takovém přístupu by žalobkyni a) náleželo 837 880 Kč (a v návaznosti na to by se zvýšila náhrada i dalším žalobcům). Za otázku v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud neřešenou dovolatelé označili, zda ve věci odčinění duševních útrap podle § 2959 o. z., při zvláště závažném ublížení na zdraví, kdy se poškozený nachází ve vegetativním stavu (vigilní kóma), má být výše zadostiucnění stejná jako v případě úmrtí, či vyšší. Namítají, že odvolací soud dostatečně nezohlednil zdravotní stav poškozené a zejména faktické důsledky, které má na jejich život. Jejich utrpení, kdy při každé návštěvě v nemocnici vidí milovaného člověka bez známek života, trvá již 2,5 roku a zásah do jejich soukromí je tak hlubší, než když by poškozená zemřela (v tomto směru odkázali na rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 4 To 18/2016). Vyhledky na zlepšení jsou mizivé, což je pro dovolatele velmi psychicky náročné. Srovnání s jinými případy, která provedl odvolací soud, nejsou podle dovolatelů přílehavá, neboť šlo o případy duševních útrap vzniklých v

důsledku úmrtí osoby blízké. Další dosud neřešenou je podle dovolatelů otázka výše náhrady za duševní útrapy pro osoby žijící v nesezdaném soužití, tedy zda osoby žijící ve formálním svazku manželství či partnerství mají pouze z tohoto důvodu právo na vyšší zadostiučinění podle § 2959 o. z., než osoby žijící v nesezdaném soužití. V rozporu se skutkovými zjištěními hodnotily soudy obou stupňů vztah žalobce b) s poškozenou toliko jako vztah bývalých manželů, ačkoliv spolu žili ve společné domácnosti, měli velice blízký citový vztah a důvodem jejich rozvodu byly pouze finanční problémy žalobce b). Rozvodem manželství byl ukončen pouze jejich formální svazek, nikoliv však citový. Tragická událost měla pro žalobce b) závažné psychické následky, avšak odvolací soud přehnaně formalizovaným přístupem odmítl zařadit žalobce b) do kategorie tzv. nejbližších příbuzných poškozené. Odklon od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu pak spatřují v posouzení otázky výše náhrady za duševní útrapy pro sourozence. V souladu s rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3463/2018 měl odvolací soud vycházet ze základní částky 478 275 Kč pro žalobkyni c) a poměrně ji navýšit s ohledem na soudem zjištěné silné citové vazby mezi ní a poškozenou a stav vigilního kóma, ve kterém se poškozená nachází. Za v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešenou označili otázku, zda lze vedle sebe uplatnit úrok z prodlení podle § 9 odst. 4 zákona č. [168/1999](#) Sb. a úrok z prodlení podle § 1970 o. z., tedy zda se jedná o dva různě chápané právní instituty, které vedle sebe stojí. Namítají, že úrok z prodlení podle § 9 odst. 4 zákona č. [168/1999](#) Sb. má toliko sankční charakter (odkázali na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 895/2008), který má sloužit coby hrozba navýšení plnění v případě porušení povinností pojistitele podle § 9 odst. 3 tohoto zákona. Naopak pokud se pojistitel dostane do prodlení s plněním zákonné povinnosti, vzniká poškozenému nárok na úrok z prodlení podle občanského zákoníku ve výši stanovené v souladu s ustanovením § 2 nařízení vlády č. [351/2013](#) Sb. Právě sankční charakter úroku z prodlení podle zákona č. [168/1999](#) Sb. odůvodňuje možnost souběhu obou úroků. Další dosud nevyřešenou otázkou je pak rovněž, zda vzniká právo na úrok z prodlení podle § 9 odst. 4 zákona č. [168/1999](#) Sb. z částky uplatněné nebo jen z částky, která je následně soudem přiznána, a tudíž odepřena neopodstatněně. Ačkoliv odvolací soud uzavřel, že úrok z prodlení vzniká nezávisle na tom, zda pojišťovna opodstatněně či neopodstatněně odepřela požadované pojistné plnění, potvrdil zamítnutí žaloby ve vztahu k sankčním úrokům z vyššího než přiznaného zadostiučinění. Navrhli zrušení rozsudku odvolacího soudu v potvrzujícím výroku I, jakož i rozsudku soudu prvního stupně v zamítavých výrociích, a vrácení věci v tomto rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

5. Nejvyšší soud posoudil dovolání podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (dále jen „o. s. ř.“), a jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobami k tomu oprávněnými – účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenými advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., se zabýval jeho přípustností.

6. Dovolací soud posuzoval dovolání žalobců v celém jeho rozsahu, tedy včetně zamítnutých bagatelních částek, neboť jde o kapitalizované úroky z prodlení, a tedy příslušenství nároku, k němuž se při posouzení přípustnosti dovolání z hlediska bagatelnosti nepřihlíží [§ 238 odst. 1 písm. c) část věty za středníkem o. s. ř.].

7. Podle § 2959 o. z. při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

8. Při definování pojmu "zvláště závažného ublížení na zdraví" ve smyslu výše citovaného ustanovení je nutno vycházet zejména ze závažnosti následků primární oběti. Jde zpravidla o ta nejtěžší zdravotní poškození, zejména o kómatické stavy, závažná poškození mozku či o ochrnutí výrazného rozsahu, tj. o následky srovnatelné s usmrcením osoby blízké, kdy duševní útrapy sekundárních obětí dosahují určité vyšší intenzity. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. 25 Cdo 4210/2018, uveřejněném pod číslem 52/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní (dále jen „Sb. rozh. obč.“), odkázal na principy evropského deliktního

práva (PETL), představující nejvýznamnější dokument právní unifikace této oblasti, jejichž článek 10:301 hovoří o nároku osob majících blízký vztah k poškozenému, který utrpěl smrtelnou nebo velmi vážnou nesmrtelnou újmu. Z dikce uvedeného článku lze učinit závěr, že nesmrtelná újma musí být svou závažností srovnatelná s usmrcením blízké osoby. Již z takto uvedené definice je zřejmé, že ačkoliv se jedná o kategorii nejtěžších zdravotních postižení, nepůjde vždy o újmu stejně intenzivní se zcela srovnatelnými následky. Při určení výše náhrady za duševní útrapy osob blízkých spojené se zvláště závažným ublížením na zdraví podle § 2959 o. z. je proto třeba zohlednit konkrétní intenzitu zdravotního poškození primární oběti a jeho dopad do duševní sféry a soukromého a rodinného života sekundární oběti, za současného zohlednění okolností na její straně. Dovolací soud připouští, že v některých extrémně závažných případech poškození zdraví (např. při vegetativním stavu primárního poškozeného) může utrpení blízkých osob dosahovat i vyšší intenzity než v případě usmrcení, a tedy může být vyšší i náhrada nemajetkové újmy osobám blízkým (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne ze dne 14. 10. 2021, sp. zn. 25 Cdo 3468/2019). Otázku, zda při zvláště závažném ublížení na zdraví, kdy se poškozený nachází ve vegetativním stavu (vigilním kóma), má být výše zadostiučinění stejná jako v případě úmrtí či vyšší, nelze proto považovat za dosud neřešenou, a tudíž přípustnost dovolání nezakládá.

9. V posuzované věci je poškozená po úrazu, který utrpěla při dopravní nehodě, ve stavu vigilního kómatu, přičemž její stav se nelepší a je odůvodněn závěr (předpoklad), že jde o stav trvalý. I když žalobce tragická událost velmi zasáhla a trápí je stav poškozené, není důvod pro závěr, že jejich utrpení dosahuje vyšší intenzity než v případě jejího úmrtí. K tragické události došlo na počátku seniorského věku poškozené, všichni žalobci byli v té době již dospělí, ekonomicky na ní nezávislí, a proto by se měli s nastalou situací na základě svých životních zkušeností vyrovnat lépe než například dítě v obdobné situaci, které ztratí pečovatele i živitele a poznamená je to na celý život. Závěr odvolacího soudu, že v daném případě nejsou dány důvody uvažovat o vyšší intenzitě duševních útrap než v případě úmrtí osoby blízké, je proto v souladu s výše uvedenou rozhodovací praxí.

10. Při určení výše náhrady za duševní útrapy osob blízkých spojené se zvláště závažným ublížením na zdraví podle § 2959 o. z. je (kromě zohlednění konkrétní intenzity zdravotního poškození primární oběti a jeho dopadu do duševní sféry a soukromého a rodinného života sekundární oběti) významná zejména intenzita a kvalita vztahu sekundární oběti s obětí primární, její věk i věk sekundární oběti (obdobně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 25 Cdo 173/2016, publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck, dále jen „Soubor“, pod C 16045, ve spojení s usnesením Ústavního soudu ze dne 3. 5. 2017, sp. zn. IV. ÚS 1/17), možnost (či naopak nemožnost) vést s ní i nadále rodinný život, případná existenční závislost na primární oběti, eventuálně jiná satisfakce (jako např. omluva, správní postih škůdce či jeho trestní odsouzení), která obvykle není sama o sobě dostačující, její poskytnutí však může mít vliv na snížení peněžitého zadostiučinění. Zohlednit lze rovněž, byla-li sekundární oběť očitým svědkem škodní události, či jakým způsobem se o ní dozvěděla. Kritéria odvozená od osoby škůdce jsou především jeho postoj ke škodní události, dopad události do jeho duševní sféry, forma a míra zavinění (zásadně rozdílná je míra zavinění v případě úmyslu a nedbalosti) a v omezeném rozsahu i majetkové poměry škůdce, které jsou významné pouze z hlediska toho, aby výše náhrady pro něj nepředstavovala likvidační důsledek. Za základní částku náhrady, modifikovatelnou s užitím zákonných a judikaturou dovozených hledisek, lze považovat v případě nejbližších osob (manžel, rodiče, děti) dvacetinásobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející škodní události (srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018, uveřejněný pod č. [85/2019](#) Sb. rozh. obč.).

11. Ustanovení § 2959 o. z. je právní normou s relativně neurčitou hypotézou, tj. normou, která přenechává soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy z předem neomezeného okruhu okolností. Úvahu odvolacího soudu ohledně výše

náhrady za duševní útrapy spojené se zvláště závažným ublížením na zdraví osoby blízké by v rámci dovolacího řízení bylo možno revidovat, jen pokud by byla zcela zjevně nepřiměřená. O takový případ se však v projednávané věci nejedná. Odvolací soud vzal v úvahu zjištěné rozhodné skutečnosti, žádnou podstatnou okolnost nepominul a jeho úvaha neobsahuje žádný logický rozpor.

12. Dovolatelé spatřují nesprávné právní posouzení odvolacího soudu i v tom, že při srovnání výše náhrady za odčinění duševních útrap vycházel z absolutních hodnot bez zohlednění data, kdy k usmrcení nebo zvláště závažnému ublížení na zdraví došlo, a tedy bez zohlednění ekonomického vývoje, valorizace, reálné a časové hodnoty peněz. Soudy rovněž vytýkají jeho údajný závěr, že zlepšující se ekonomická situace nemůže být důvodem pro přiznání vyššího zadostiučinění. Předně lze poznamenat, že v poslední větě citovaný závěr odvolací soud neučinil a nelze mu vytýkat ani to, že nebyla zohledněna ekonomická situace společnosti v době vzniku újmy. Ta byla zohledněna právě v tom, že soud v souladu s judikaturou vyšel při odčinění újmy žalobců ze základní částky 637 700 Kč. Jestliže se jako základ náhrady používá pohyblivý statistický údaj, který každoročně zohledňuje vývoj cen a mezd ve společnosti, je právě tím naplňován účel, jehož se dovolatelé domáhají. Odkazují-li žalobci v této souvislosti na (podle nich nepřipadné) porovnání projednávané věci s rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tdo 1402/2015, nelze s jejich výtkami souhlasit. V odkazovaném případě byla druhotná oběť – osmiletá dívka při dopravní nehodě v roce 2014 přítomna smrti matky, která byla jejím jediným rodičem a živitelem, přičemž náhrada nemajetkové újmy byla stanovena v částce 700 000 Kč, jež tehdy představovala navýšení základní náhrady o 40 %. Avšak takové navýšení náhrady u žalobkyně a) rozhodně nepřichází v úvahu, neboť na rozdíl od odkazované věci byla poškozená na počátku seniorského věku, žalobkyně a) je dospělá, má vlastní rodinu, byla na poškozené ekonomicky nezávislá a nežila s ní ve společné domácnosti. Byť měla žalobkyně a) s matkou nadstandardní vztahy a její stav na ni nepochybně tíživě doléhá, je vzhledem k těmto okolnostem její nemajetková újma podstatně nižší než u nezletilé dívky v odkazované věci, která jako nezletilé dítě zůstala bez rodičů, jejich existenčního zajištění a s velmi traumatickým zážitkem. Soudy okolnosti na straně žalobkyně a) v projednávané věci řádně zhodnotily, a to včetně okolnosti, že místem nehody krátce po ní projížděla, a své závěry přílehavě podpořily podrobným porovnáním s jinými případy, kterému nelze ničeho vytknout. Je možno doplnit, že i když ztráta rodiče představuje újmu v každém věku, bude mít jiný dopad na dítě útlého věku, které si ztrátu není dosud schopno plně uvědomit (absence rodiče jej však bude ovlivňovat a provázet celým dalším životem), jiný na dítě školního věku, které je na rodiči citově i existenčně závislé, a konečně jiný na dospělého jedince, který již nežije ve společné domácnosti s usmrceným rodičem a má vlastní rodinu. Ztrátu dítěte pak judikatura považuje za nejtěžší újmu, která v těchto vztazích vůbec může vzniknout (srov. např. rozhodnutí Okresního soudu v Ostravě ze dne 15. 6. 2015, sp. zn. 2 T 37/2015, či Okresního soudu v Domažlicích ze dne 13. 4. 2015, sp. zn. 2 T 25/2015 – viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. 25 Cdo 2109/2018). Proto výši náhrady, jež soudy přiznaly žalobkyni a), nelze považovat za zjevně nepřiměřeně nízkou a odvolací soud se při právním posouzení výše náhrady od ustálené rozhodovací praxe neodchýlil. Nepřípustné paušalizace se naopak dopouští dovolatelé, jestliže mají za to, že by se bez ohledu na okolnosti daného případu měla základní náhrada druhotné oběti automaticky zvyšovat procentem podle dříve posouzených případů. Takový postup by byl v rozporu s § 2959 o. z. i s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího i Ústavního soudu, který ve svých rozhodnutích klade důraz na to, aby soudy výši náhrady posuzovaly podle individuálních okolností každého případu při dodržení zásady proporcionality.

13. Ohledně žalobce b), který je bývalým manželem poškozené, soudy dovodily, že jde o tzv. další osobu blízkou (§ 22 odst. 1 o. z.). Byť bývalého manžela ve většině případů nelze považovat ani za další blízkou osobu, v posuzovaném případě byly shledány okolnosti, pro které lze žalobce b) za takovou osobu považovat. Soudy přiznanou náhradu ve výši přesahující polovinu základní částky náhrady však nelze považovat za zjevně nepřiměřeně nízkou, neboť vztahy mezi poškozenou a žalobcem b) byly nesporně závažně narušeny [po rozpadu manželství se poškozená s žalobcem b)

vůbec nekontaktovala], a i když postupně spolu trávili stále více času, v poslední době i dovolené a asi rok před nehodou spolu opět bydleli, nelze jejich vztah považovat za natolik pevný a blízký, aby odůvodňoval náhradu za duševní útrapy srovnatelnou s nejbližšími osobami jako jsou děti, rodiče a manžel, pokud manželství trvalo a nebylo vážněji narušeno. Duševní útrapy spočívající ve smutku a ztrátě životní perspektivy jsou odčínovány právě přiznanou finanční náhradou, přičemž žádné další podstatné okolnosti (např. následky na zdravotním stavu) nebyly prokázány.

14. Obdobně je tomu i v případě žalobkyně c). I když v dovolateli odkazovaném rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3463/2018 je uváděno, že výše náhrady za duševní útrapy pozůstalého sourozence by měla být v základu přibližně o jednu čtvrtinu nižší než u nejbližších osob, soud v souladu s citovaným rozhodnutím i ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu výslednou částku modifikoval podle dalších kritérií. Jde o skutečnost, že k tragické události došlo v době, kdy poškozená i žalobkyně c) byly ve vyšším věku, obě měly vlastní rodiny a dlouhodobě nežily ve společné domácnosti. Nadstandardní vztahy mezi nimi tak přiznaná náhrada zohledňuje a nelze ji považovat za nepřiměřeně nízkou.

15. Ohledně výše náhrady za odčinění nemajetkové újmy žalobců tak dovolací soud uzavírá, že odvolací soud se při jejím stanovení neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího ani Ústavního soudu, a proto dovolání v této části není podle § 237 o. s. ř. přípustné.

16. Dovolatelé dále předkládají k řešení dle nich dosud neřešenou otázku souběhu nároků na úrok z prodlení podle § 1970 o. z. a podle § 9 odst. 4 zákona č. [168/1999](#) Sb. Obecně platí, že dlužník, který svůj dluh řádně a včas nesplní, je v prodlení, a v případě peněžitého dluhu může požadovat zaplacení úroku z prodlení (§ 1968 věta první a § 1970 o. z.). V projednávané věci je ale podstatné, že žalobci v tomto řízení nepožadují odčinění nemajetkové újmy po škůdci (kde by se lhůta k plnění řídila výlučně § 1970 o. z.), ale přímo po pojistiteli škodícího vozidla. Soudní praxe se ustálila v závěru, že právo poškozeného na plnění vůči pojistiteli škůdce podle § 9 odst. 1 zákona č. [168/1999](#) Sb. je originárním právem založeným zvláštním právním předpisem (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2007, sp. zn. 25 Cdo 113/2006, uveřejněný pod č. [93/2008](#) Sb. rozh. obč.). Citované ustanovení dává poškozenému oprávnění uplatnit svůj nárok přímo proti pojistiteli toho, kdo mu odpovídá za škodu. Jeho povinností je pouze plnit za pojištěného, jestliže poškozený vůči němu uplatnil své právo na plnění. Zákon č. [168/1999](#) Sb. upravuje i podmínky pro poskytnutí takového pojistného plnění, mimo jiné i jeho splatnost, která je zakotvena v § 9 odst. 2 tohoto zákona. Podle tohoto ustanovení je plnění pojistitele splatné do 15 dnů, jakmile pojistitel skončil šetření nutné k zjištění rozsahu jeho povinnosti plnit. Výše úroku z prodlení se pak stanoví podle § 1970 věty druhé o. z., neboť zákon č. [168/1999](#) Sb. neobsahuje speciální úpravu pro případ prodlení s poskytnutím pojistného plnění (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2009, sp. zn. 25 Cdo 895/2008). Jestliže šetření pojišťovny skončilo dne 7. 5. 2020 a teprve od následujícího dne začala běžet patnáctidenní lhůta k plnění, která skončila dnem 22. 5. 2020, nedostala se žalovaná do prodlení s plněním již dne 3. 3. 2020, ale až dne 23. 5. 2020. Jinak řečeno, je-li poškozenými uplatněn nárok na pojistné plnění podle § 9 odst. 1 zákona č. [168/1999](#) Sb., k souběhu úroků z prodlení podle § 9 odst. 2 a podle § 9 odst. 4 citovaného zákona dojít nemůže. Na přiznání zákonného úroku z prodlení podle § 1970 o. z. od 3. 3. 2020 proto žalobci právo nemají. Právní posouzení této otázky odvolacím soudem je správné a v souladu s rozhodovací praxí dovolacího soudu, o dosud neřešenou právní otázku se nejedná. Proto ani tato dovolateli předložená právní otázka přípustnost dovolání nezakládá.

17. Dovolatelé pak nečiní předmětem dovolání nesprávné právní posouzení počátku prodlení s vyplacením pojistného plnění odvolacím soudem. Proto se dovolací soud přiznáním zákonného úroku z prodlení až od 25. 5. 2020, přestože náležel již od 23. 5. 2020, nemohl zabývat (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

18. Lze shrnout, že ohledně výše uvedených námitek uplatněných v dovolání není dovolání podle §

237 o. s. ř. přípustné. Proto Nejvyšší soud dovolání žalobců v tomto rozsahu podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.

19. Dovolání je však přípustné pro řešení otázky, zda právo na úrok z prodlení podle § 9 odst. 4 zákona č. [168/1999](#) Sb. vzniká z částky poškozenými uplatněné, nebo jen z částky, která je následně soudem poškozeným přiznána; tato otázka za daných skutkových okolností dosud nebyla dovolacím soudem vyřešena.

20. Podle § 9 odst. 3 zákona č. [168/1999](#) Sb. je pojistitel povinen provést šetření škodné události bez zbytečného odkladu. Ve lhůtě do 3 měsíců ode dne, kdy bylo oprávněnou osobou uplatněno právo na plnění z pojištění odpovědnosti, je pojistitel povinen

a) ukončit šetření pojistné události a sdělit poškozenému výši pojistného plnění podle jednotlivých nároků poškozeného včetně způsobu stanovení jeho výše, jestliže nebyla zpochybněna povinnost pojistitele plnit z pojištění odpovědnosti a nároky poškozeného byly prokázány, nebo

b) podat poškozenému písemné vysvětlení k těm jím uplatněným nárokům, které byly pojistitelem zamítnuty nebo u kterých bylo plnění pojistitele sníženo, anebo u kterých nebylo možno ve stanovené lhůtě ukončit šetření.

21. Podle § 9 odst. 4 zákona č. [168/1999](#) Sb. nesplnil-li pojistitel povinnost podle odstavce 3, zvyšuje se částka pojistného plnění, jehož se prodlení pojistitele týká, o úrok z prodlení. Sazba úroku z prodlení se stanoví ve výši diskontní sazby stanovené Českou národní bankou, platné k prvnímu dni prodlení, navýšené o 4 % ročně. Úroky z prodlení se stanovují vždy samostatně za každý započatý měsíc prodlení ve výši jedné dvanáctiny sazby úroku z prodlení, přičemž sazba úroku z prodlení se aktualizuje každý měsíc s využitím diskontní sazby České národní banky, platné k prvnímu dni daného měsíce prodlení. Úroky z prodlení odvozené na základě diskontní sazby se použijí, pokud není v pojistné smlouvě stanovena částka vyšší.

22. Jedná se o sankční úrok za prodlení pojistitele se splněním povinnosti zakotvené v § 9 odst. 3 písm. a) a b) zákona č. [168/1999](#) Sb. Jak se uvádí v komentáři k zákonu o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, je dikce zákona problematická, neboť hovoří o „zvýšení částky pojistného plnění, jehož se prodlení pojistitele týká, o úrok z prodlení“. Může jít o legislativní nedokonalost či jakousi zkratku ve vyjádření, že úrok náleží vedle pojistného plnění, jinak by se ovšem muselo uvažovat o tom, že úrok k němu přirůstá a stává se součástí pojistného plnění s právními důsledky s tím spojenými. Kromě toho se tak vyvolává dojem, že úrok z prodlení se může vztahovat k pojistnému plnění, tj. k částce, na kterou je nárok skutečně dán. Tato jinak logická návaznost však neodpovídá tomu, že úrokem má být sankcionováno i nesplnění informační povinnosti u zamítnutých, odmítnutých či snížených nároků. Lze se proto domnívat, že smyslem není vázat tuto povinnost jen na později zjištěné nároky, které byly odepřeny nedůvodně, nýbrž i na ty, které sice pojistitel z opodstatněných důvodů odmítl uhradit, avšak nesplnil ohledně nich svou povinnost vyrozumět o tom poškozeného. (Srov. VOJTEK, Petr. § 9 [Pojistné plnění]. In: JANDOVÁ, Lucie, VOJTEK, Petr. Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 271, marg. č. 16.) Jazykovým výkladem textu: „pojistného plnění, jehož se prodlení pojistitele týká“, lze dovodit, že jde o pojistné plnění, kterého se poškození u pojistitele domáhají a dosud nebylo plněno, neboť právě toho se prodlení týká. Jinak řečeno, nesplnění informační povinnosti pojistitele (jeho prodlení) se týká částky, kterou poškození požadují, případně ohledně níž jim nebylo vyhověno, a současně nebyla splněna informační povinnost podle § 9 odst. 3 písm. b) zákona č. [168/1999](#) Sb. Smyslem § 9 odst. 3 písm. a) i b) zákona č. [168/1999](#) Sb. je zajistit informování poškozeného o osudu jeho nároku na pojistné plnění v přiměřené době, za kterou zákonodárce považuje 3 měsíce. Účelem těchto ustanovení je ochrana poškozeného. Zákonodárce citovanými ustanoveními vytvořil právní nástroje k tomu, aby pojistitel poskytnutí pojistného plnění především nedůvodně neprotahoval, a pro případ,

že z jakéhokoli důvodu nelze plnění zcela nebo částečně poskytnout, anebo nebylo možno ukončit šetření, vysvětlil poškozenému důvody, pro které dosud plněno nebylo. Aby mohlo ustanovení § 9 odst. 3 zákona č. [168/1999](#) Sb. plnit tuto svoji funkci, stanovil zákonodárce v § 9 odst. 4 zákona č. [168/1999](#) Sb. sankci pro případ nesplnění těchto povinností pojistitelem. Jestliže jde o sankci (mimo jiné) za nesplnění informační povinnosti při nečinnosti pojistitele, může sledovaný účel splnit pouze taková sankce, která je okamžitě nebo v krátké době vymahatelná, což znamená, že musí být zřejmé, z jaké částky má být stanovena. Proto i z hlediska teleologického výkladu je třeba dotčené ustanovení vyložit tak, že sankční úrok z prodlení se stanoví z poškozeným požadovaného pojistného plnění, ať již se v budoucnu ukáže, že bylo požadováno důvodně či nikoli. Pouze tak totiž může vykládané ustanovení naplnit svůj účel.

23. Dovolací soud tedy uzavírá, že sankční úrok za prodlení pojistitele se splněním povinností zakotvených v § 9 odst. 3 písm. a) a b) zákona č. [168/1999](#) Sb. se stanoví z výše pojistného plnění poškozeným požadovaného.

24. V posuzované věci žalovaná ve lhůtě 3 měsíců od uplatnění nároku na pojistné plnění žalobcům žádné pojistné plnění neposkytla a ani je písemně neinformovala o důvodech své nečinnosti. Porušila tím ustanovení § 9 odst. 3 písm. b) zákona č. [168/1999](#) Sb. A žalobcům tak vznikl nárok na úrok z prodlení podle § 9 odst. 4 téhož zákona za dobu od 3. 3. 2020 do 7. 5. 2020, kdy bylo pojistné plnění částečně vyplaceno a splněna i informační povinnost ohledně nevyplaceného pojistného plnění. Tento úrok je třeba stanovit (vypočítat) postupem popsáním v posledně citovaném ustanovení z částky tím kterým žalobcem po pojistiteli požadované. Diskontní sazba stanovená Českou národní bankou ke dni 3. 3. 2020 činila 1,25 % a od 27. 3. 2020 činila 0,05 %. Výše sankčního úroku za měsíc březen 2020 činila 0,4375 % ($1,25 \% + 4 \% = 5,25 \% : 12$), za duben a květen 2020 činila 0,3375 % ($0,05 \% + 4 \% = 4,05 \% : 12$). Žalobkyně a) požadovala zaplatit náhradu nemajetkové újmy ve výši 1 000 000 Kč. Úrok za celý březen 2020 tak činí 4 375 Kč, za období od 3. 3. 2020 do konce března (28 dní) činí 3 952 Kč (všechny výsledné výše úroků byly zaokrouhleny na celé koruny). Úrok za měsíc duben činí 3 375 Kč ($0,3375 \% \times 1\,000\,000\text{ Kč}$) a za sedm dní z května 2020 pak náleží úrok 762 Kč. Žalobkyně a) má proto právo na sankční úrok z prodlení za uvedené období ve výši 8 512 Kč. Každý z žalobců b) a c) požadoval náhradu za nemajetkovou újmu ve výši 800 000 Kč. Z této částky činí úrok za celý březen 3 500 Kč, za dobu od 3. 3. 2020 do konce března pak 3 161 Kč, za duben 2 700 Kč a za květen do 7. 5. 2020 činí 610 Kč. Celkový sankční úrok z prodlení činí 6 471 Kč pro každého z žalovaných b) a c).

25. Žalobkyně a) požadovala zaplatit kapitalizovaný sankční úrok z prodlení v částce 8 254,12 Kč, přiznáno jí bylo 5 775,06 Kč ($1\,651 + 4\,124,06$), má proto právo na zaplacení dalších 2 479,06 Kč. Žalobce b) požadoval na tomto nároku 6 603,29 Kč, přiznáno mu bylo 2 889,23 Kč ($413 + 2\,476,23$), má tak právo na zaplacení dalších 3 714,06 Kč. Konečně žalobkyně c) požadovala rovněž 6 603,29 Kč, přiznáno jí bylo 3 466,23 Kč ($990 + 2\,476,23$) a má tak právo na zaplacení dalších 3 137,06 Kč.

26. Ohledně sankčního úroku z prodlení je dovolání žalobců důvodné a rozsudek odvolacího soudu částečně nesprávný. Vzhledem k tomu, že dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o kapitalizovaném sankčním úroku rozhodnout, Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu v části, jíž byly potvrzeny výroky rozsudku soudu prvního stupně, kterými bylo o částečném zamítnutí tohoto nároku rozhodnuto, a rozsudek soudu prvního stupně v těchto zamítavých výrocích (výroky IV, VIII a XII) změnil [§ 243d odst. 1 písm. b) o. s. ř.] tak, jak je ve výroku I tohoto rozsudku uvedeno. Měnicím rozhodnutím bylo v těchto jejich nárocích žalobcům zcela vyhověno; ostatní zamítnuté částky uvedené ve výrocích IV, VIII a XII rozsudku soudu prvního stupně se týkají zákonného úroku z prodlení, ve vztahu k nimž bylo dovolání odmítnuto.

Další články:

- [\(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 NSČR 31/2025-B-79 ze dne 28.5.2026\)](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Hospodářská soutěž \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oddlužení, dokazování](#)
- [Odpůrčí žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Prevenční povinnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydědění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Advokátní tarif](#)
- [Domácí násilí \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)